خراسان روزنامه صبح ایران
پنجشنبه ۲۷ خرداد ۱۳۹۵ . ۱۰ رمضان ۱۴۳۷ . شماره ۱۹۲۸۱

اهداف برنامه پنجم توسعه بیابان زدایی در خراسان جنوبی محقق نشد. مدیر کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان گفت: براساس برنامه پنجم توسعه باید در خراسان جنوبی ۷۵ هزار هکتار عملیات بیابان زدایی در قالب نهالکاری، احیا و توسعه پوشش گیاهی کانون های بحرانی و اراضی تحت فرسایش بادی در سال های ۹۰ تا پایان سال مالی ۹۴ انجام می شد در حالی که این برنامه محقق نشده است.

اهداف بیابان زدایی در خراسان جنوبی محقق نشد

کانون های فرسایش بادی «خراسان جنوبی» ۲۸ تایی شد

توفان بیابان زایی

زهرا قاسمی– یک ششم جمعیت و همچنین یک چهارم مساحت جهان تحت تاثیر اثرات منفی بیابان زایی قرار دارد. بیابان منطقه ای دارای اقلیم فراخشک و خشک است که میزان متوسط بارندگی سالانه آن کمتر از ۵۰ میلی متر و درصد پوشش گیاهی چندساله اش کمتر از ده درصد باشد. بارش کم، دامنه نوسان دمای شدید، دمای بالا و تبخیر زیاد و تقریباً بیش از دو برابر بارش، بادو عامل اصلی تخریب و فرسایش ،پوشش گیاهی بسیار فقیر و پراکنده و... از ویژگی های بیابان هاست. گسترش بیابان (بیابان زایی) بعد از تغییر اقلیم و کمبود آب شیرین به عنوان سومین چالش مهم جامعه جهانی به حساب می آید. استان خراسان جنوبی با بیش از ۱۵ هزار و ۷۹ میلیون هکتار وسعت، حدود ۹ درصد مساحت کشور را به خود اختصاص داده است. این استان با قرار داشتن بر روی کمربند خشک و نیمه خشک نیمکره شمالی دارای منابع آبی بسیار ضعیف و نزولات جوی کم، تبخیر سالیانه بسیار شدید و پوشش گیاهی اندک به شدت مورد حمله بیابان هاست طوری که از عرصه های طبیعی آن، ۳۶ درصد بیابانی و ۵۰ درصد را مراتع کم تراکم بیابانی تشکیل می دهد؛ به بیانی دیگر استان خراسان جنوبی با ۱۲ میلیون و ۹۸۱ هزار و ۳۰۴ هکتار اراضی بیابانی و مراتع کم تراکم بیابانی، دومین استان بیابانی کشور است که با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی ۸۶ درصد مساحت استان را شامل می شود.

■ **۸ میلیون هکتار عرصه بیابانی**

بنا بر آمار رئیس اداره بیابان اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری خراسان جنوبی، با توجه به تقسیمات سازمان جنگل ها ۸ میلیون هکتار از عرصه های استان بیابانی است و این وسعت باعث شده رتبه دوم بیابان های کشور به نام خراسان جنوبی رقم بخورد موضوعی که چندان خوشایند نیست. از نظر فرسایش بادی هم در این سال ها با الحاق طبس، بیش از ۲۸ کانون فرسایش بادی به وسعت یک میلیون و ۳۸۶ هزار هکتار در منطقه ایجاد شده است. کانون های بحرانی که سالانه حدود ۲۰۲ هزار و ۵۰۵ میلیون ریال خسارت به منابع زیستی و اقتصادی استان تحمیل می کنند. مهندس «یوسفی» تصریح می کند: ۳ میلیون و ۱۲۱ هزار هکتار مناطق تحت فرسایش بادی استان است اما برای نیمی از این عرصه یعنی یک میلیون و ۶۵۷ هزار هکتار طرح بیابان زدایی تهیه شده که در قالب آن فعالیت های مقابله با بیابان و تثبیت شن های روان انجام می شود. همه این مناطق به گفته وی در اولویت کار نیست به همین دلیل برای نیمی از آن طرح بیابان زدایی تهیه شده زیر امیزان فرسایش در نیمی از این عرصه ها پایین تر است. «کار بیابان زدایی، مقابله و احیا شیوه های متفاوتی دارد. بیش از ۱۶۹ هزار و ۶۵۸ هکتار عملیات بیولوژیک در عرصه های بیابانی انجام شده است». توضیح وی مشخص می کند از این وسعت، ۱۲۴ هزار هکتار نهالکاری، ۱۳ هزار و ۸۷۶ هکتار بذر کاری، ۲ هزار و ۱۴۸ هکتار مدیریت رواناب است و همچنین ۵۵۱ کیلومتر بادشکن غیر زنده در مناطق حساس و خاص انجام شده است. به این عملکرد ۱۹ هزار و ۶۹۱ هکتار مدیریت جنگل های دست کاشت به منظور جوان سازی، کنترل آفات و اراضی این جنگل ها به ویژه گونه طاق، ۱۲۷ کیلومتر بادشکن زنده وتهیه طرح بیابان زدایی برای یک میلیون و ۶۵۷ هزار هکتار را اضافه می کند. هر چند این کارها در دوره کار منابع طبیعی و آبخیزداری استان یعنی از سال ۵۸ انجام شده اما تاکید او بر این است که بیشتر فعالیت انجام شده مربوط به زمان تشکیل استان است. سال گذشته ۹۹۳ هکتار نهالکاری، ۱۳۷۰ هکتار مدیریت روان آبهای سطحی و ۸۷۰ هکتار جنگل های دست کاشت در همین راستا انجام شده است.

■ **۶ درصد بیابان زدایی**

بنا بر محاسبات وی تاکنون در ۶ درصد عرصه های بیابانی تحت فرسایش خراسان جنوبی اقدامات کنترلی انجام شده اما در مورد راضی بودن از این حجم کار پاسخ می دهد: پوشیده نیست که سطح عملیات انجام شده جوابگوی مشکلات فرسایش بادی نیست. خشکسالی ۱۸ ساله ادامه دار دو خراسان جنوبی دومین استان خشکسال کشور است. وسعت مراتع کم تراکم بیابانی هم با توجه به شرایط اقلیمی حاکم و کاهش نزولات جوی در حال افزایش است. در استان ۷ میلیون و ۵۴۷ هزار هکتار عرصه های کم تراکم بیابانی و ۹۳۹ هزار و ۱۱۵ هکتار هم نیمه متراکم است و سال به سال از وسعت عرصه های نیمه متراکم کاسته و به کم تراکم اضافه می شود که این خود زنگ خطری است.

■ **کاهش اعتبارات بیابان زدایی**

وی وضعیت اعتبارات استانی بیابان زدایی را راضی کننده نمی داند و می گوید: ۷۰۰ میلیون تومان در سال ۹۳ برای این بخش مصوب شد اما پارسال وضع بدتر بود و اعتبار این سر فصل به ۳۹۰ میلیون تومان کاهش یافت که متاسفانه با بحران خشکسالی موجود به هیچ عنوان کافی نیست و از طرف دیگر بودجه های مدیریت بحران و خشکسالی هم چند سال است برای این بخش پرداخت نمی شود. اعتبار برای احیای مراتع و مقابله با بیابان نقش اساسی دارد و در صورت تامین اعتبار، توان فنی و کارشناسی خوبی در استان وجود دارد اما بودجه ای برای کار نیست و متاسفانه به دلیل کاهش اعتبار، فعالیت های بیابان زدایی محدود شده است. او گله مند است از این که اعتبارات ماده ۱۸۰ هم به بخش بیابان پرداخت نمی شود و مشکلات منابع اعتباری در استان زیاد است اما خوشبختانه بودجه های ملی وضعیت بهتری دارد. پارسال ۴ میلیارد تومان به این بخش اختصاص یافت اما اعتبار استان یک دهم آن، یعنی ۳۹۰ میلیون تومان بود. او دید وسیع مسئولان در توزیع اعتبارات را ضروری می داند و می گوید: با توجه به مسائل و مشکلات فرسایش بادی که حالا حتی در زمستان هم ادامه دارد اختصاص اعتبار بیشتر به بیابان زدایی ضرورت دارد.

■ **افزایش چشمه های تولید گرد و غبار**

به گفته این کارشناس در سال های اخیر ریز گردها و توفان های گرد و غبار شدت گرفته است و چشمه های تولید گرد و غبار در استان که در واقع همان کانون های بحرانی فرسایش بادی هستند افزایش یافته اند. بنا بر اطلاعات سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور، بیشتر گرد و غبار خراسان جنوبی از منابع داخلی است و بررسی بیشتر نشان می دهد منشاء بیشتر آنها کانون های بحرانی است و بیشترین محل وقوع کانون و توفان هم نهبندان است. اما بررسی های سازمان هواشناسی منشاء ریز گردها در غرب و جنوب کشور را از چشمه گرد و غبار خارجی عنوان می کند در حالی که در خراسان جنوبی، بادهای محلی و وزش بادهای ۱۲۰ روزه سیستان، باعث آلودگی و غبار در مناطق مسکونی روستایی و شهری می شود. به گفته وی در صورت ادامه شرایط اقلیمی و ناتوانی اعتباری برای مقابله با بیابان این نگرانی وجود دارد که حتی جنگل های دست کاشت خشک شوند. او عوامل موثر بر فرسایش بادی و تشدید بیابان زایی را به دو گروه طبیعی و انسانی تقسیم می کند که سوء مدیریت و برداشت غیر مجاز از مراتع، چرای غیر مجاز و خارج از فصل، تغییر کاربری اراضی، بهره وری غیر اصولی منابع طبیعی و مراتع در عوامل انسانی جای می گیرد.

■ **شدت عوامل بیابان زا**

در خراسان جنوبی عوامل متعددی دست به دست هم داده اند تا روند بیابان زایی شدت بگیرد. مدیر کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان هم با بیان این جمله توضیح می دهد: خراسان جنوبی دومین استان بیابانی کشور است و حدود ۵ میلیون و ۴۰۰ هزار هکتار بیابان دارد از طرفی شاید مناطق دیگر مانند خراسان جنوبی وضعیت خشکسالی آن مستمر و شدید نبوده باشد این موضوع از عوامل بسیار موثر در بیابان زایی است. به نظر مهندس «شریفی» وقتی میانگین بارندگی استان به ۱۰۰ میلی متر نمی رسد بیابان خشک و تشنه می شود که با این روند بوته کاری های چند سال قبل هم با تشدید خشکسالی، ضعیف و ناتوان شده و در نتیجه آماده حمله آفات و به ویژه شپشک سفید و نابودی می شوید این که در مقابل آن با اندک بارندگی، دچار ملخ می شود.

منابع طبیعی و آبخیزداری در راستای ماموریت خود در مناطق حساس اقدام به عملیات بیابان زدایی می کند اقداماتی در سر چاه عماری، همت آباد خواجه نهبندان، ریگ بشرویه، درمیان و... انجام و زندگی در این مناطق حفظ شد و عملیاتی مانند بوته کاری، ایجاد هلالی آبگیر، بادشکن های زنده و غیر زنده... که فرسایش بادی را در این مناطق کاهش داد. با این وجود او موضوع مهم و تکراری اعتبار را گوشزد می کند که برای بیابان زدایی حرف اول را می زند اما متاسفانه در چند سال اخیر وضعیت اعتبارات خوب نبوده است در حالی که تخصیص بودجه مهم است و گرنه به تدریج نرم هزینه بالا می رود و با اعتبار کم نمی توان کاری انجام داد. او اشاره ای هم به تبعات بیابان زایی دارد. افزایش گرد و غبار و ریز گردها و بیماری های تنفسی که به واسطه ریز گردها منتقل می شوند تبعات فقط در حوزه بهداشت و سلامت نیست بلکه به بخش های حمل و نقل، راه آهن و... هم خسارتی وارد و در نتیجه چرخه اقتصاد را کُند می کند. پیامدهای اجتماعی مانند مهاجرت و تخلیه روستاها، کاهش درآمد های کشاورزی و کاهش راندمان تولید، پیامدهای زیست محیطی، تغییر اقلیم و مشکلات اقتصادی را یک بار دیگر نتیجه گیری می کند. به نظر وی عملیات بیابان زدایی را نمی توان با حجم بیابان ها قابل مقایسه دانست زیرا نرم هزینه بالا و اعتبارها کاهش دارد در نتیجه این دو کفه با هم اختلاف دارند. با گذشت ۱۰ سال از تشکیل استان و حتی قبل از آن ۲۰۰ هزار هکتار کار شده در زمانی که نرم هزینه پایین بوده است اما در شرایط موجود دیگر نمی شود کاری انجام داد. هر چند اعتبارات ملی سال گذشته خوب و حدود ۴ میلیارد تومان بود اما متاسفانه تخصیص کم و ۴۴ درصد بود. به گفته وی همه مناطق شهری و روستایی استان تحت تاثیر کانون های بحرانی و فرسایش بادی است اما شدت آن در مناطق مختلف متفاوت است. ۲۸ کانون بحرانی در همه مناطق استان گسترده است و حتی مرکز استان از گردوغبار مبرا نیست چه رسد به چاهداشی نهبندان یا طبس مسینا.

■ **استان هم کمک کند**

«حفاظت زمین، احیای اراضی با مشارکت مردم شعار جهانی امسال بیابان زدایی است» که خود شخیلی معنادار شعاری که مقدمه سخنان مدیر کل دفتر بیابان سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری است تا نشان دهد مشارکت مردم، احیای اراضی و جلوگیری از تخریب زمین هر کدام مقوله های جدا وحساسی نه در بعد ملی بلکه جهان است. مهندس «کارگر» با این شروع می گوید: در مقایسه با کشورهای دیگر خوشبختانه توان فنی و کارشناسی خوبی در کشور وجود دارد و در خراسان جنوبی هم اجرای موفق پروژه های ترسیب کربن و RFDL سرایان نشان این ادعاست از طرفی بیشترین اعتبارات هم به استان هایی از قبیل خراسان جنوبی پرداخت می شود که بیابانی هستند. به گفته وی استان های بیابانی مانند کرمان، خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی و... بیشترین اعتبارات بیابان های کشور را می گیرند به عبارتی هر چه پول باشد سهم این مناطق بیشتر است در حالی که برخی استان ها تا ۱۰ درصد بیشتر اعتبار ندارند، می طلبد که در اختصاص اعتبار به بخش بیابان در خراسان جنوبی هم توجه بیشتری شود و رقم مناسب تری اختصاص یابد. انتظار می رود وقتی در مرکز اعتباری برای بیابان های استان تعلق می گیرد در خراسان جنوبی هم به همان میزان کمک شود در حالی که کمک اعتبار استانی خراسان جنوبی برای بخش بیابان را راضی کننده نیست اما در استانی مانند اصفهان رقم خوبی به این حوزه اختصاص می یابد. وی یک هشدار در باب بی توجهی به بیابان مطرح می کند: غفلت از این پدیده سلامت مردم، اقتصاد، مسائل اجتماعی و... را زیر سوال می برد شاید از دیدگاه برخی، پوشش گیاهی فقط برای حفاظت در مقابل بیابان باشد اما این کار اهداف زیادی را شامل می شود به همین دلیل در مرکز کشور سعی می شود تقسیم اعتبار، تعدیل شده و به برخی استان ها مانند خراسان جنوبی به طور ویژه نگاه می شود و گرنه اگر قرار بود به درآمد استان نگاه شود سهم آن از اعتبارات خیلی کم می شد در حالی که به نظر سازمان جنگل ها پروژه ترسیب کربن نباید متوقف شده بلکه در سایر نقاط استان هم اجرا شود. وی می گوید: امسال بیابان های کشور حدود ۶۰ میلیارد تومان اعتبار دارد اما باید مدتی بگذرد تا سهم استان ها مشخص شود.

گفت و گو

بزرگ ترین کانون بحرانی بیابان خراسان جنوبی در بشرویه است

قاسمی– کانون بحرانی بشرویه بیشترین وسعت بیابان را در خراسان جنوبی دارد. رئیس اداره امور بیابان اداره کل منابع و آبخیزداری خراسان جنوبی گفت: ریگ بشرویه به وسعت ۳۰۱ هزار و ۸۱۳ هکتار بزرگ ترین کانون بحرانی منطقه است که در این شهرستان واقع شده است. مهندس «یوسفی» افزود: هر چند از نظر تعداد نهبندان بیشترین کانون های بحرانی را دارد و ۹ کانون بحرانی به وسعت ۱۳۹ هزار و ۴۶۷ هکتار در این منطقه قرار دارد اما طبس بعد از بشرویه، رتبه دوم را دارا است زیرا ۵ میلیون هکتار عرصه های آن شامل پدیده های بیابانی از جمله اراضی بدون پوشش، دق های رسی، تپه های ماسه ای، زمین های شور و نمکزار، کویر و... است.

وی به تبعات خشکسالی و افزایش بیابان ها اشاره و به آمار استناد کرد: تعداد کانون های بحرانی استان در ۳ سال گذشته و پس از الحاق طبس به استان، به ۲۸ کانون افزایش یافت. وی تصریح کرد: هر چند بشرویه بیشترین وسعت کانون های بیابانی استان را دارد اما بیشترین اقدامات بیابان زدایی در این منطقه انجام نشده است زیرا در توزیع اعتبارات استانی، بیشترین رقم به این شهرستان اختصاص نیافته است اگرچه در اعتبارات ملی، بشرویه، طبس، نهبندان و... بیشترین اعتبار بیابان زدایی را می گیرند. بنا بر آمار وی سال قبل فقط ۷۳ هکتار عملیات نهالکاری و ۱۴۰ هکتار هم مراقبت و آبیاری در ریگ بشرویه انجام شده است؛ زیرا اعتبارات استانی کم بوده است اما با این وجود عملیات حفاظت نهال و قرق هم مانند هر سال ادامه دارد. بشرویه از سال قبل به عنوان پایلوت اجرای طرح جامع مدیریت حوزه انتخاب و اقدامات اولیه و مطالعات انجام شده تا در راستای بحث های مشارکت مردم و... در طول سال های آینده اجرایی شود. وی اظهار تاسف کرد که سال قبل اعتباری برای اجرایی شدن این طرح نبوده است هر چند سازمان جنگل ها و آبخیزداری کشور وعده جبران این تاخیر را داده است. بشرویه جزو مناطقی است که در مجاورت کانون بحرانی قرار دارد به همین دلیل بیشترین خسارت را هم متحمل می شود بنابراین مقابله با کانون آن در اولویت است. در زمینه کنترل و مقابله با بیابان قبل از انقلاب هم در بشرویه کارهایی انجام شده است. این منطقه ۲۰۰ هزار هکتار جنگل دست کاشت دارد که قدمت آن به حدود ۴۰ سال قبل می رسد که با توجه به ادامه خشکسالی ها و افت سفره های آب زیرزمینی این جنگل ها دچار آفت و اکثر بوته ها خشک شده اند بنابراین جوان سازی این بوته ها از سال ۸۴ شروع شده که در قالب مدیریت جنگل های دست کاشت قطع و برش گونه های طاق انجام می شود و سال قبل ۲۲۰ هکتار از این درختان قطع شد.

جدول

شماره ۶۵۷۸

طراح جدول: مجید شادروح

افقی: ۱- از شهرهای آذربایجان غربی- فاصله- بخش کننده- امتنان ۲- پاره پاره- ابزاری میله مانند در موتور اتومبیل که حرکت را از پیستون به میل لنگ انتقال می دهد- پایتخت پرو- بزرگتر ۳- اهلی- خوی ها- از چاشنی ها- مادر ترکی- جوانمرد ۴- حرف دهن کجی- تپش- گرداگرد دهان- واحد شمارش پارچه- مخفف زاینده ۵- خیزاب- کلمه ای ترکی به معنی منزل- روستا- غوغا- مخمصه ۶- فرزندزاده- مرکز هر کشور- پنهان ۷- طناز- رود مصر- نت ششم- مردار- کلمه ای فرانسوی به معنی کسی که بی دلیل در مورد نظری پافشاری می کند ۸- شهر مذهبی- باور- راه میان بر- ترازو- خواری ۹- اسباب خانه- کسی- واحد شمارش سیگار- کاغذ کپی- قلمه ۱۰- از نام های مبارک رسول ا...(ص)- سلاح انفجاری پرتابی که از دریا و در درون آب پرتاب می شود- نوعی غذای ایتالیایی- اشتباه ۱۱- احتیاج- سرشت و طبیعت- رواج و رونق- گردوی فاسد شده

عمودی: ۱- احترام- دستور ۲- بازیگر زن سریال یوسف ۳- نشانه- نهر- قسمت خارجی ساختمان ۴- میوه خوب- پرهیز- رود و سدی در خوزستان ۵- آقای گل جهان ۶- بگو مگو- جا ۷- اولاد پیامبر- هریک از شاخه های نای که درون شش قرار دارد ۸- گازی بی رنگ و بی بو و قابل اشتعال- در اصطلاح بنایی، مقداری به پهنای یک آجر- بیماری و علت ۹- واحد اندازه گیری طول- عقاب- بدین سان که گفتم بیاراست ...../ بر شاه شد یک به یک یاد کرد ۱۰- پیکر- برحذر داشتن- چهره ۱۱- خاک کوزه گری- دام- پشت ۱۲- دل- خراشیدن- بزرگ و سرور ۱۳- حرف ندا- طعام- سوگ ۱۴- کلمه ای روسی به معنای وسیله جوش آورنده آب با آتش- شاهزاده ۱۵- ماندگار- مهماندار ۱۶- از شهرهای استان اصفهان ۱۷- پسوند شباهت- شهر بی قانون- کام ۱۸- افسرده- محصول آتش- آهنگ ۱۹- کنایه از امید نداشتن و پایان یافتن کاری ۲۰- فرمانده قشون- نرم

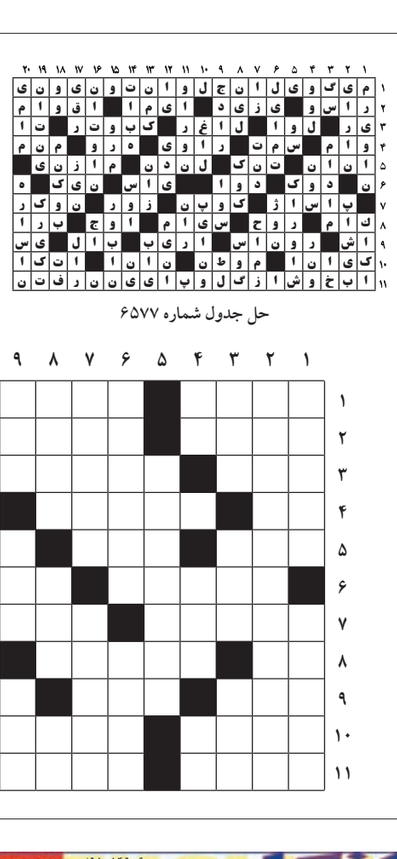
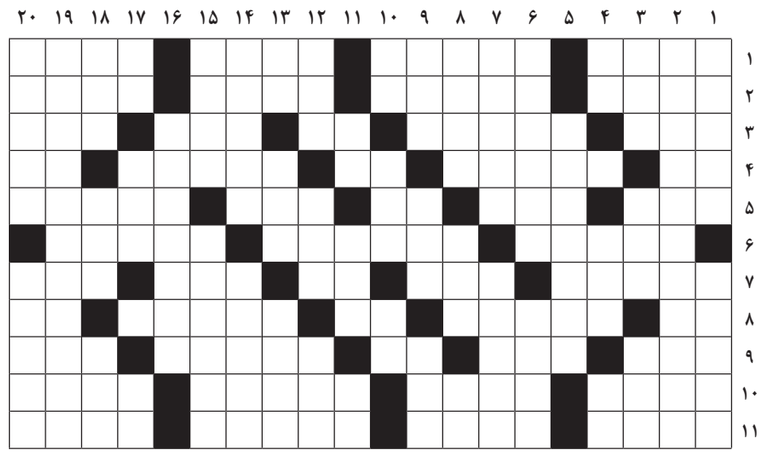
حل جدول شماره ۶۵۷۷